

בעניין שעיר המשתלח

שתי פסקאות מכת"י מתוך הפירוש המיוחס לר"ש משנץ על תורת כהנים*

א. תורת כהנים אחרי מות פרשה ד הלכה ח

עתי אף בשבת. [דהוה אמינא] דשלוח השעיר אינה כעבודת שאר קרבנות דדוחין שבת¹ שאפי' ר' שמעון דמחמיר בשעיר המשתלח דאמר (לעיל פרק ב ה"ח; יומא מ ע"ב) יעמד חי עד שעת וידוי דוידוי מעכב², אבל שלוח לכולי עלמא לא

* מכון 'אופק' עומד לפרסם בקרוב את הכרך החמישי בסידרת 'מפעל תורת כהנים ומפרשיו'. כך זה מכיל את הספרא על פרשת מות בצירוף כל המדורים שאנו מצרפים למפעל שלנו, ובראשם המפרשים הגדולים הראב"ד והמיוחס לר"ש משנץ. הכרך הוכן בהדגשה מיוחדת להציג בו את מדרש התורת כהנים עצמו במהדורה מבוארת. המדור 'מסורת הספרא' שצירפנו לכרכים הקודמים נרחב, והוא כולל בכרך זה פירוש רץ לדברי המדרש בהשוואה לשאר מקורות חז"ל בתלמודים ובמדרשים, וכן מובאים בו הדיונים שדנו בהם גאונים וראשונים וגדולי האחרונים. הכל נעשה בכוונה לחבר את מדרש הספרא ללימוד מסכת יומא, ולהרחיב את העיון גם בסדרי העבודה. בחרנו להציג בגיליון זה של 'המעין' שתי פסקאות לדוגמה מתוך הפירוש המיוחס לר"ש משנץ בענין שעיר המשתלח, שיהיה שיח שפתותינו רצוי ומקובל כאילו זכינו למעמד הנשגב שאירע שנה אחר שנה בזמן שבית המקדש היה קיים, כשהיה השעיר משתלח לארץ גזירה. בחמלת ה' על עמו ישראל נוכח שבימים קשים אלו גם אם היו חטאינו כשנים כשלג ילבינו. למרות שהפירוש המיוחס לר"ש משנץ ראה כבר אור מלפנים, ניתן לומר שזו הפעם הראשונה שכתב היד יוצא על ידיו לאור בלי שום שינוי, ללא תוספת וללא גרעון, וכבר כתבנו על כך במבואות של הכרכים הקודמים. ובע"ה במבוא לכרך הזה נציג דוגמאות להראות היאך הפירוש הזה כפי שיצא לאור מלפנים גרם לתלמידי חכמים שיתמהו ויטרחו בהבנתו. ועוד חזון למועד.

1 שילוח השעיר אינה כעבודת שאר קרבנות שזמנם קבוע שדוחות את השבת, ששילוח השעיר אינו מעכב, כפי שמוכיח והולך.

2 נחלקו רבי יהודה ורבי שמעון בפירוש 'יעמוד חי לפני ה' לכפר עליו' האמור בשעיר המשתלח. רבי יהודה מפרש יעמוד חי עד שיכפר זה הקרב לפני ה', והיינו שזקוק להיות חי עד 'וכלה מכפר', כלומר עד כלות כפרת דמים של השעיר הפנימי, ואחר כך 'והקריב השעיר החי'. אבל וידוי אינו מעכב. ורבי שמעון סובר וידוי מעכב, ומפרש 'לכפר עליו' בכפרת גופו והיינו וידוי דברים, וכל שמת קודם שנתודה עליו צריך להביא אחר, ואע"פ שכבר נעשה מתן דמים של חברו. ואומר רבינו אבל לאחר הוידוי הכל מודים שאם מת השעיר אין צריך להביא אחר. וכן אמרו בתוספתא יומא פ"ג ה"ז: 'מת שעיר המשתלח משנזרק דמו של ראשון (כ"ה הגירסא בכמה כ"י וכן הגיהו המפרשים) אע"פ שלא התודה עליו יצא, דברי רבי יהודה; רבי שמעון אומר עד שעת וידוי', וסובר רבינו שמאחר שרבי יהודה ורבי שמעון דנו במפורש בשמועת 'יעמוד חי', כך רהטא שיטת ההלכה, ואם נראה מסוגיות אחרות שהשילוח למדבר או הדחייה לצוק הם מעיקר המצוה, כגון הסוגיא ביומא סח ע"ב, שאמרו שם דקסבר רבי יהודה כיון שהגיע שעיר למדבר נעשית מצותו, ולכאורה משמע

מעכב,³ לכך צריך לרבות ששלוcho דוחה שבת, והוה דומה לאיברים ופדרים דלא מעכבי ודחו שבת.⁴ ומיהו מביאין בירושלמי (יומא פ"ו ה"ב; מג ע"ב)

שאם מת קודם לכן צריך להביא שיער אחר לגמור מצותו, וכן לתנא קמא שם האומר שהיו מניפים בסודרים מהצוק לירושלים, משמע שלא נעשתה מצותו עד שהגיע לצוק, ואם מת לפני כן צריך להביא שיער אחר. הסוגיות האלו צריכות להתיישב להתאימן לשיטה שאין השילוח מעכב, שהרי מכאן שמענו שלאחר מתן הדמים או הוידוי אין עוד בשעיר דינים לעיכובא. ומצאנו לראשונים שנחלקו בדבר אם השילוח מעכב בכפרת היום. דעת רש"י ביומא סה ע"א ד"ה אלא מת [העתקנו לשונו בהערה הבאה], שאין השילוח מעכב, וכ"כ בחידושי הריטב"א יומא סה ע"א ד"ה אלא מת בשם רש"י, וכן דעת התוס' ביומא מ ע"א ד"ה ואזדו, ופסקי הרי"ד יומא סה ע"א ד"ה מת המשתלח, ועוד. ובפירוש רבינו אליקים יומא מ ע"ב ד"ה דברי ר' יהודה כתב: 'אם מת אחר מתן דמו של חברו, אינו מביא, דהגרלה מעכבא'. ומאידיך יש מן הראשונים שסוברים שהשילוח מעכב. כך הביא ר"מ המאירי יומא מ ע"א ד"ה שלש וארבעים ויומא סו ע"א ד"ה אמרו לו לכה"ג, בשם 'פסקו רבים' שכל שמת לפני שהגיע למדבר או לפני שנדחה מהצוק צריך להביא שיער אחר. ע"ב. וכן נראה שהיא דעת רבינו יהונתן בפירושו למשנה יומא סוף פ"ו ד"ה ג' מילין. ומלפנים כתבנו בענין זה בהערות למהדורה המבוארת של שיטה מקובצת חולין יא ע"ב ד"ה וכת' בדק' ליה בהערה 108, וז"ל ההערה: 'ועיקר מצות שילוח נראה שאינה מעכבת כפרה, עיין יומא מ ע"א ותוספות ד"ה ואזדו, וסה ע"א ורש"י ד"ה אלא, שתפסו שהשילוח עצמו אינו מעכב לדברי הכל, ואם מת המשתלח לאחר וידוי ולא שילח אין צריך להפריש אחר. אך עיין במאירי יומא סו ע"א, הוצ' מכון התלמוד, עמוד קסד, ד"ה אמרו: 'ומכל מקום פסקו רבים שאין הלכה כר' יהודה וכל שמת עד שלא נדחה צריך להביא אחר'. וראה בהערות המהדיר שם הערה 132 והערה 134. וכן בפירוש המיוחס לר"ש משאנץ לת"כ, פרשה אחרי מות, פרשה ד ה"ח: 'ומיהו מביאין מירושלמי דוודאי מעכב, ואם מת לאחר וידוי מביא שנים ומגריל עליהן ושולחו לצוק ושל שם ירעה עד שיתאב'. וצ"ע. והנושא רחב וטעון בירור, ועיין מ"ש בזה בחידושי רבי אריה לייב ח"ב סימן לג, ובמועדים וזמנים ח"א סימן עב, ומחברים אחרים'.

3 כך היא לשון רש"י ביומא סה ע"א ד"ה אלא מת: 'דשילוח דלא מעכב לדברי הכל, דכי כתיב חוקה, אדברים שהכהן עושה בבגדי לבן, ולא על דברים הנעשים על ידי איש עתי'. ועיין בזבחים מ ע"א שכל המעשים הנעשים בבגדי לבן בחוץ אינם מעכבים לר' יהודה, משום ש'חוקה' לאו עלייהו קאי. וכל שכן שילוח שיער המשתלח. ועיין בגבורת ארי יומא סו ע"ב ד"ה עתי שהעיר כמו"כ בתורת קושיא כיון ששילוח השעיר אינו מעכב למה הוא דוחה את השבת, והוכיח מסוגיית הגמרא במנחות עב ע"א שדבר שאינו מעכב אינו דוחה את השבת, ע"ב. ועיין גם במקדש דוד סי' כד ס"ק ו ק"ה והנה. ולפי מה שנקט רבינו עתה שהשילוח אינו מעכב, פשוט לו שיש צורך לחדש בו ששילוחו דוחה את השבת.

4 כך אמרו במנחות שם: 'אמר ר' שמעון בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה, שהרי הקטר חלבים ואברים כשרים כל הלילה, ולא היה ממתין להן עד שתחשך'. וכל שכן שהשילוח דוחה שבת כדי שלא תבטל מצות היום לגמרי וכפרת השעיר. ועיין בגבורת ארי ובמקדש דוד הנ"ל שהתקשו בזה לפי מה שמבואר בסוגיא מנחות שם שאיברים ופדרים הדוחים את השבת הוא מטעם ששחיתת הקרבן הרי כבר דחתה את השבת. ועיין בגבורת ארי שם שיצא לידון בדבר חדש שי"ל כמו"כ בשעיר המשתלח לעזאזל שדוחה את השבת משום ששחיתת השעיר שלה' דחתה את השבת,

דוודאי מעכב,⁵ ואם מת לאחר וידוי מביא שנים ומגריל עליהן ושולחו לצוק ושל שם ירעה עד שיסתאב. וי"ל טעמא דצריך שלוחו רבוי משום דלאו קדשי מזבח הוא.⁶

ושני השערים האחד לה' והשני לעזאזל, חשובים כקרבן אחד, ולפיכך דוחה שילוח השעיר לעזאזל את השבת מכוחה של שחיטת השעיר שלה', שכבר דחתה את השבת. ומבלי להזדקק לחידוש זה, המעיין היטב בפירוש גמ"ה ובפירוש רש"י ד"ה סבר לה בסוגיא שם, יראה שזה שהוצרכנו לצירוף סברת 'שאני התם שהרי דחתה שחיטה את השבת' בנוסף על סברת 'חביבה מצוה בשעתה', הוא מפני שהמצוה עצמה יכולה להתקיים מבלי שתדחה את השבת, רק שאינה מתקיימת על צד שלכתחילה, כגון הקטרת איברים שאפשר להקטירם בלילה אלא שלכתחילה מצותם להקטירם ביום משום חביבה מצוה בשעתה. אבל בקצירת העומר דליכא למימר שהשבת נדחית אצל קצירה, לפיכך אינה דוחה שבת, כיון שמצות קצירה מתקיימת עכ"פ בדיעבד אם יקצרנו ביום. אבל בשילוח השעיר שאם לא ישולח בשבת תתבטל המצוה לגמרי, ותתבטל הכפרה, שפיר י"ל שדוחה את השבת ואפילו ללא הצירוף של הסברא שהשחיטה דחתה את השבת. ועיין בזה. ועיין שם במקדש דוד שדן במצות שילוח השעיר אם שייכת במוצאי יוה"כ, שא"כ הרי יש לדון שילוח השעיר כדין הקטר החלבים, ע"ב. ונראה ברור שאין השילוח כשר בלילה לדעת הראשונים שהשעיר המשתלח הוא כקרבן לכל דבר, עיין להלן הערה 6, שאם קרבן הוא ודחיתו לצוק היא שחיטתו, הרי פשוט הוא ששחיטת קדשים אינה כשרה בלילה.

5 ז"ל הירושלמי שם (כפי הגהת המפרשים): 'על דעתיה דרבי יהודה אין הווידי מעכב על דעתיה דרבי שמעון הווידי מעכב מה נפק מן ביניהון, שילחו בלא וידוי, על דעתיה דרבי יהודה אינו צריך להביא שעיר אחר, על דעתיה דרבי שמעון צריך להביא שעיר אחר'. ועיין במרכבת המשנה על הרמב"ם הל' עבודת יוה"כ פ"ה הי"ט, שכתב שמהירושלמי מוכח שלכו"ע השילוח מעכב אלא שנחלקו אם שלחוהו לעזאזל קודם וידוי או וידוי מעכב, והוא מייחס שיטה זו להרמב"ם. ועיין גם בחזון יחזקאל לתוספתא יומא פ"ג ה"ז בחידושים. ונראה שהדיק מן הירושלמי הוא ממה ששאלו 'מה נפק מן ביניהון', עד שהוצרכו להשיב 'שילחו בלא וידוי' איכא ביניהון, ומהו הצורך לדון בזה כל עיקר, והלא ברור הדבר במה נחלקו, אם צריך שהשעיר יעמוד חי עד הווידי או שדי בכך אם יעמוד חי עד אחר כפרת דמים, ולמה הזכירו ענין השילוח כל עיקר. מזה ניתן לדייק שסובר הירושלמי שהשילוח בודאי מעכב, ואם מת קודם וידוי נמצא שמת קודם השילוח ולא נעשית מצוה, וצריך להביא שעיר אחר למלאות חסרון השילוח. ולפיכך פירש הירושלמי דמירי באופן ששילוחוהו אלא שלא נתוודו עליו, בכה"ג הוא שנחלקו אם חסרון הווידי מעכב או לא. וזו כנראה גם כוונת המביאים ראייה מן הירושלמי שהשילוח מעכב, שמביא רבינו.

6 בזה משיב רבינו על השאלה לפי שיטה זו שהשילוח מעכב למה יש צורך בלימוד מיוחד שהשעיר דוחה שבת. וכתב הטעם משום שאין השעיר קדשי מזבח, ולפיכך הוה אמינא שלא ידחה את השבת. [ועיין בויקרא אברהם להלן פרק ו ה"ט שכיוון לפירוש זה]. והמפרשים דנו רבות בסוגיא זו למה הוצרך לימוד מיוחד ללמד על דחיית השבת גבי שעיר. ובעיקר המכוון במה שכתב רבינו דלאו קדשי מזבח, נראה שרצונו לומר שאין השעיר לעזאזל נחשב לקרבן. וכמ"ש הראב"ע בפירושו לויקרא טז, ח: 'כי המשתלח איננו קרבן, כי לא ישחט', עיין שם. וכ"כ בפירושו לויקרא א, ד: 'כי דרך שעיר המשתלח איננו כדרך כל קרבן', עיין שם. אך עיין בספר הישר לר"ת, חלק התשובות, סי' נא-נב, תשובות ר"ת לשאלות רבינו משה ב"ר אברהם מפונטיזא, עיין שם שכתב ר"ת לחלק בין עגלה ערופה שאין אומרים בה ערפתה זוהי שחיטתה ובין שעיר המשתלח שדחייתו לצוק היא

ב. תורת כהנים פרשת אחרי מות פרשה ו

[ח] (ז) **ולא אוציא פרת חטאת. פי' רש"י בפ' ח"ו דתמורה^ה דל"ג פרת חטאת שהרי**

כשחיטת קדשים, וז"ל: 'שאע"פ שעריפת עגלה מטהרתה מידי נבלה אפ"ה לא נחשבה עריפתה שהיא מצוה הבאה על החטא להיות כשחיטה לדין אותו ואת בנו, ואינו דומה לדחית צוק שהיא כשחיטת עולת קדשים דאסורה באכילה וכמליקת עוף דמותר באכילה. הלכך חשוב דחית צוק שחיטה, דאם שחט המוכר את אמו, אסור לדחותו לצוק, דהוי הכשרו כמליקת עולת העוף'. ומבואר בדבריו ששעיר המשתלח הוא כקרבתו לכל דבר, ומשום שיש בו דין קרבן גמור לפיכך הוא שאומרים שדחיתו היא שחיטתו והוי כמליקת עוף, משא"כ בעגלה ערופה שאינה קרבן. ועיין בשו"ת שרידי אש ח"א סי' נג עמ' קמ שביאר את דבריו באר היטב. ונראה שלמרות כן עדיין יכול רבינו המחבר לומר 'דלאו קדשי מזבח הוא'. ובעיקר הדבר אם שעיר המשתלח הוא כקרבתו לכל דבר, עיין בחידושי הרשב"א לשבועות יג ע"ב ד"ה חומר שבפירושו הראשון כתב: 'שילוחו קרוי קרבן', ואילו בפירושו השני כתב: 'וא"נ יש לי לפרש שיה"כ מכפר בלא קרבן שעיר הנעשה בפנים, משא"כ בשעיר שאינו מכפר אלא א"כ קדם של שם שנעשה בפנים, וזה נ"ל יותר מדקאמר שאין מכפר בלא קרבן' וכו'. ע"ש. ועיין מ"ש בהערות רי"ד אילן שם הערה 169. ועיין גם בגבורת ארי יומא מא ע"ב ד"ה בראש, ובחידושי הגר"ח על הש"ס הנדמ"ח בחידושי מסכת שקלים, בענין 'לשון זהורית'. ועיין היטב בחולין יא ע"ב, בענין שעיר המשתלח ששאלו וליחוש דילמא הוא טריפה, ומשמע מן הסוגיא שם שהשעיר המשתלח אין הטריפה פוסלת בו כבשאר קרבנות. שהרי לא מצאו שם פסול לטריפות השעיר לעזאזל אלא מהא דאין גורל קובע לעזאזל אלא בדבר הראוי לשם, ואם הטריפה פוסלת בשעיר לעזאזל כבשאר קרבנות, תיפוק ליה שפסול שבגופו הוא ולא פסול שבהגרלה. [אך עיין ברמב"ם הל' עבודת יום הכפורים פ"ה ה"ח ובנו"כ שם]. ונראה שאף אם השעיר נחשב לקרבן אין הטריפה פוסלת בו כבשאר קרבנות מדין ממשקה ישראל מן המותר לישראל (פסחים מח ע"א, מנחות ה ע"א, ועוד; ועיין בתוס' מנחות ו ע"א ד"ה כתב רחמנא שכתבו שבכל דוכתא מייתי לפסול טריפה ממשקה ישראל, ע"ב). ש"ל שהלכה זו תלויה בדין ההקרבה ולא בשם קרבן, והשעיר לעזאזל אין בו הקרבה, שאין בו לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח. ויש לעיין אם ניתן להחל סברת תירוץ זה גם ביחס לשאר הפסולים שפוסלים בשעיר המשתלח, כגון בעל מום ומחוסר זמן, ראה יומא סג ע"ב, ואכמ"ל. [ועיין בהערותינו לשיטמ"ק חולין שם (המהדורה המבוארת), קטע המתחיל: והקשו בשיטה ומ"ש שם בהערה 113].

7 צ"ל: 'בפ' ק' [=בפרק קמא] דתמורה. כי במסכת תמורה ישנם רק שבעה פרקים. וגם הציון 'בפרק קמא דתמורה' קשה, ועיין בהערה הבאה.

8 לא מצאנו לרש"י שדן בגירסת 'פרת חטאת' במסכת תמורה, אבל מצאנו לתוספות בתמורה פרק קמא דף ו ע"ב ד"ה ולא אוציא, שכתבו: 'פירש"י ביומא פ' שני שעירי (סג ע"ב) דל"ג פרת חטאת, שהרי בפ' בתרא דזבחים (קיב ע"א) תנן פרת חטאת ששרפה חוץ מגיתה ושעיר המשתלח שהקריבו בחוץ פטור שנאמר ואל פתח אהל מועד לא הביאו כל שאינו ראוי לפתח אהל מועד' וכו', עיין שם בדבריהם. וכפי הנראה מפני שמצא המחבר דברים אלו ע"ש רש"י בתוס' תמורה שם, ייחס אותם שלא בדקדוק ל'פירוש רש"י בפרק קמא דתמורה'. וז"ל רש"י ביומא שם: 'ולא אוציא פרת חטאת, לא גרסינן, שאף היא אינה ראויה לבא לאהל מועד, אלא ולא אוציא שעיר המשתלח, שהוא ראוי לבא לאהל מועד להגריל ולהתוודות עליו, הכי מפרש לה בזבחים', והתוס' שם הרחיבו את דבריו, ורבינו המחבר כותב על פיהם. [יצויין שהרב בעל חפץ חיים בביאורו לתו"כ

אינה ראויה לבא לפתח אהל מועד, כדתנן⁹ (זבחים קיב ע"א) פרת חטאת [ש]שרפה חוץ [מגיתה] וכן שער המשתלח שהקריבו בחוץ פטור, שנ' ואל פתח אהל מועד, כל שאינו ראוי לפתח אהל מועד אין חייבין עליו בחוץ.¹⁰ והתם (ק"ג ע"ב) פריך מברייתא

כאן, ובביאורו להגהות הגר"א כאן, כתב גם הוא שרש"י בפרק קמא דתמורה לא גרס פרת חטאת. וכנראה נמשך אחר לשון המיוחס לר"ש משנן כאן ולא בדק אחריו. ברם בפירוש רש"י לתמורה שם גורס 'פרת חטאת' ומפרשה, וראה מ"ש בזה להלן הערה 10.

9 הרחבת דברים אלו מקבילה למ"ש התוס' בתמורה שם ע"ש רש"י, ולשון רבינו המחבר דומה ללשונם.

10 התוס' בתמורה שם הוסיפו: 'ופריך בגמ' עלה ושעיר המשתלח לא ראוי לפתח אהל מועד הוא, והתניא ומיייתי הך ברייתא דהכא, ואי גרס בה פרת חטאת כי היכי דפריך משעיר המשתלח הכי נמי הוה מצי למיפרך מפרת חטאת, ואין התירוץ שייך אפרת חטאת, ומשום הכי פרש"י דל"ג ליה'. ברם רש"י בתמורה שם גורס: 'ולא אוציא את פרת חטאת', ופירשה, וז"ל: 'אוציא את אלו ולא אוציא את פרת חטאת, פרה אדומה שאם שחטה בחוץ שלא כמצוותה שלא ע"ג מערכתה שיתחייב כרת, וכן שער המשתלח אם שחטו בחוץ יתחייב כרת שהרי תמימין הן, דבפרה כתיב (במדבר יט, ב) אשר אין בה מום ושעיר מרבין (ליה) לעיל שלא יהא בו מום', [ועיין בשיח יצחק יומא שם לרש"י שם שכתב לפרש למה נחשבת פרת חטאת ראויה לבא לפתח אהל מועד עפ"י הפירוש שהביא רש"י מן השמועה בפירושו ליומא שם. ועיין עוד בפירוש הר"ח יומא סג ע"ב ד"ה ת"ר טעם אחר למה נחשבת פרת חטאת ראויה לבא לפתח אהל מועד, ועיין בתוס' הרא"ש שם ד"ה ולא אוציא שהתקשה בדבריו]. והרי פירושי רש"י סותרים ממסכת למסכת. ואין זה חזון נפרץ בפירושי רש"י לתלמוד, אבל עכ"פ צריך שיתיישבו דברי רש"י בתמורה מהקושיות שהקשו רש"י ביומא והתוס' בתמורה שם על גירסת 'פרת חטאת', שלפיה אין הברייתא והסוגיא בזבחים שם מתיישבת עם מה ששנתה המשנה בזבחים שם בטעם שאין בפרת חטאת משום שחוטי חוץ. ועיין בתוס' יומא סג ע"ב ד"ה ולא אוציא שמקיימים גירסת 'פרת חטאת' בברייתא מכמה טעמים ומיישבים אותה בסוגיית הגמרא, עיין היטב בדבריהם. ויש להוסיף בזה דברים. הנה הברייתא של תו"כ, לפי כל עדי הנוסח של הספרא והראשונים (רבינו הלל והמיוחס לר"ש משנן), גורסת 'פרת חטאת'. וגם מוהרס"א בת"י לא מחק המלים 'פרת חטאת' מנוסח התו"כ שהיה לפניו. וקשה לשבש את כל עדי הנוסח של הספרא שגורסים 'פרת חטאת'. ולקיים הגירסא שלא תסתור מה ששנתה משנתנו בזבחים שם בטעם 'פרת חטאת', שאין בה משום שחוטי חוץ מפני שאינה ראויה לבא לפתח אהל מועד, נראה שתנא דתו"כ שונה דבריו בדרך 'אם נפשך לומר'. והיינו שהברייתא אינה חולקת על המשנה, אלא שמוסיפה טעם אחר עליה, בדרך אם נפשך לומר. שאפילו אם תמצא לומר שפרת חטאת חשובה ראויה לבא לפתח אהל מועד, אם מפני הטעם שכתב רבינו אליקים ביומא שם להחשיבה ראויה לפתח אהל מועד מפני שזורק את דמה בכיוון אהל מועד, או מפני הטעם העולה מפירוש ר"ח ביומא שם שחשובה ראויה לבא לפתח אהל מועד מצד תמימותה, אף אם סברא זו סברא נכונה היא, ואין איפוא למעטה מפני שאינה ראויה לבא לפתח אהל מועד, ואומר התנא שעדיין יש לנו למעטה ממדרש 'לה', המיוחדין לה". וגם בעל התלמוד בזבחים שם ידע שאפשר ליישב שהתנא שונה בברייתא 'פרת חטאת' לפוטרה מטעם אחר שלא נזכר במשנה, אינו חולק על המשנה, אלא בדרך 'אם נפשך לומר' הוא שונה את דבריו. ולפיכך אין הסוגיא דנה בשינוי הטעמים שנשנו בברייתא ובמשנה, לא דנה רק בשינוי הטעמים שנשנו במשנה ובברייתא לפטור

דהכא דמשמע בה שראוי לבא לפתח אהל מועד, אלא ממעט ליה מלה'. ומסיק ומשני, כאן קודם וידוי שהיה ראוי לפתח אהל [מועד], אבל ממעטינן לה שאינו ראוי להקריבו לה', ולאחר וידוי ממעטו שכבר אינו ראוי לבא לאהל מועד, אבל קודם הגרלה חייב עליהן,¹¹ דאמרין בפ' שני שעירין (יומא סב ע"ב) אם שחטן בחוץ עד שלא הגריל עליהן חייב הואיל וראויין לשעיר הנעשה על המזבח החיצון, אבל לא למזבח הפנימי שעדיין מחוסר הגרלה. וברייתא דהכא מייתי בפ' בתרא דזבחים (שם) ובפ' שני שעירי' (יומא סג ע"ב) ובפ' א' דתמורה (ו ע"ב).

שעיר המשתלח משחיטת חוץ. ולכשנדייק נפרש בדרך זו גם דברי התוס' ביומא שם. ועיין כאן בקרבן אהרן, ובשיח יצחק לתוס' יומא שם.

11 מן הסוגיא בזבחים שם שחילקה בתחילה בין קודם הגרלה ובין לאחר הגרלה, נראה שקודם הגרלה פטור מן המיעוט 'לה', ואין זה מתיישב עם מה שמוכיח רבינו להלן בסמוך מהברייתא ביומא סב ע"ב שקודם הגרלה חייב עליהן. ועמדו על הערה זו התוס' בזבחים שם ד"ה כאן קודם הגרלה, וכתבו שמה שאמרו ביומא שקודם הגרלה חייב על שניהם, הוא לפי מסקנת הסוגיא בזבחים, ע"ב.

הכהן הוא הנפש שקבע ה' יתברך להיות נושא עוון בני ישראל לכפר עליהם. ושמונה בגדי כהן גדול הם תיקון שמונה מדרגות ברע. והתיקון התשיעי הוא גוף הכהן הגדול עצמו המלובש בהם, הוא מכפר על מדריגה תשיעית שהיא ליצנות, והוא מתקן ומכפר על כל מיני רע דליצנות שבבני ישראל. ותיקון העשירי הוא כתר כהונה, והוא הַזָּר דמזבח מקטר קטורת, ולכן הוא עוצר המגיפה והמיתה. והיינו כמו שאמרו ז"ל דהריח הנשמה נהנית ממנו. וסוד כל הקרבנות בכלל אינו אלא הריח כמו שנאמר וירח ה' את ריח הניחוח. והקטורת היא העלאת ריח, והיינו אתערותא דלתתא מכח הנשמה, שאומרים נשמה שנתת בי טהורה היא באמת מצידה, כי משכן הרע רק בלב ולא במוח, והמחשבות זרות המסבבים הם רק כעניין ריח רע הנכנס למוח. וזה העלאת הקטורת מכל מיני ריחות טובות. בצירוף החלבנה שריחה רע, גם כן לריח ניחוח לה' יתברך. ולכך שָׁם הוא כתר כהונה, מדריגת הכתר דכפרת בני ישראל בכל חטאתם. ודבר זה אינו ביד אדם כלל, רק עזר מה' יתברך, לכך אין הכתר בראש הכהן אלא רק על המזבח מקטר קטורת.

מתוך צדקת הצדיק לרבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל אות רסד (עם קיצורים)
 במלאת מאה ועשרים שנה לפטירת רבנו צדוק (אלול תר"ס - אלול תש"פ)